

Os servizos complementarios do ensino noutras Comunidades Autónomas: un breve cuestionario e tres respostas

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 18-23

Equipo Anxuela

(Xosé Ramos e Emilio Xosé Ínsua)

jose.ramos@udc.es

mimadrinha@edu.xunta.es

INTRODUCCIÓN

A intención deste traballo non foi outra que ofrecer información sobre o tratamento que se lles outorga aos servizos complementarios de comedor e transporte nalgunhas outras comunidades autónomas do Reino de España distintas á nosa, concretamente as de Castela e León, País Vasco e Comunidade Valenciana. Para iso contamos coa desinteresada e amabilísima colaboración de tres persoas de máis que contrastada competencia na materia: **Carmen Romero Ureña**, inspectora de educación en Valladolid; **Alfonso Fernández**, inspector de educa-

ción no País Vasco e, por último, **Santiago Estañán**, director territorial en Valencia da Consellería de Educación, Investigación, Cultura e Deporte da Generalitat Valenciana. Estas tres persoas aceptaron o convite que lles fixemos e deron resposta a unha breve batería de preguntas sobre a prestación dos servizos complementarios de comedor e transporte escolar nas súas respectivas comunidades. Presentamos aquí esas respostas vertidas para o noso idioma, aspirando a facilitar con elas un exercicio contrastivo coa nosa propia realidade.

CASTELA E LEÓN

1. Cal é, a día de hoxe, a norma básica que rexe os servizos de transporte e comedor escolar na súa comunidade autónoma?

Para os centros concertados é o Decreto 7/2017, de 1 de xuño, polo que se regulan as actividades escolares complementarias, as actividades extraescolares e os servizos complementarios nos centros docentes concertados na Comunidade de Castela e León, e mais a Orde EDU/687/2017, de 18 de agosto, pola que se concretan determinados aspectos dos procedementos de comunicación e autorización das actividades escolares complementarias, actividades extraescolares e servizos complementarios nos centros docentes concertados da Comunidade de Castela e León.

Para os centros públicos, no referido aos comedores escolares, está formada polo Decreto 20/2008, de 13 de marzo, polo que se regula o servizo público de comedor escolar na Comunidade de Castela e León, e pola Orde EDU/693/2008, de 29 de abril, pola que se desenvolve o citado Decreto, modificada logo, así mesmo, pola Orde EDU/748/2016, de 19 de agosto.

En relación co transporte escolar, rexen a Orde EDU/926/2004, de 9 de xuño, pola que se regula o servizo de transporte escolar nos centros docentes públicos dependentes da Consellería de Educación e mais a Orde EDU/747/2016, de 19 de agosto, pola que se modifica a anterior.

2. Que avaliación se pode facer da súa evolución nos últimos tempos e que grao de satisfacción ten o seu enfoque actual?

Segundo a enquisa de satisfacción realizada pola Consellería parece que o grao de satisfacción dos usuarios é favorable cara ao enfoque actual, basea-

do en: 1. Realización de controis sanitarios e auditorías que certifiquen a calidade global do servizo; 2. Adaptacións nas minutas para lograr unha transición ás indicacións marcadas pola estratexia NAOS; 3. Realización dunha campaña permanente de información; 4. Colaboración coas Universidades públicas de Castela e León; 5. Implicación dos distintos axentes no servizo de comedor; 6. Mellora da xestión de queixas e suxestións de comedor escolar. Este enfoque plásmase na realización das seguintes actividades: 1) Controis sanitarios, distintos dos oficiais, acordados entre Sanidade e Educación para avaliar o estado dos comedores escolares; 2) Celebración de xornadas provinciais de comedor escolar dirixidas a toda persoa interesada na materia e nas que interveñen as Direccións Provinciais, Universidades Públicas de Castela e León e empresas concesionarias; 3) Charlas informativas organizadas polas empresas nos centros escolares a petición de AMPA ou os propios centros escolares, así como organización de visitas a cociñas centrais; 4) Creación de comisións provinciais de comedor escolar pola Orde EDU/286/2015, de 6 de abril; 5) Enquisas de satisfacción do servizo de comedor a realizar polas familias con carácter trimestral, téndose realizado, ata hoxe, unha enquisa-piloto en xullo de 2015.

Ademais, a Consellería de Educación tirou do prelo volumes como *Guía alimentaria para los comedores escolares de Castilla y León*, que proporciona información científica sobre alimentación e nutrición, estimulando a práctica dunha alimentación saudable, e mais *Menús saludables para los escolares de Castilla y León*, que contén unha relación de minutas nutricionalmente equilibradas que serven de orientación para dirixir a educación dos hábitos alimentarios da poboación escolar.

3. De que instancia depende a organización e provisión destes dous servizos complementarios? Só do Departamento de Educación? Deste e doutros máis? Se a competencia é compartida, como se articula? Que tipo de persoal (mestres, persoal laboral, ambos...) está a cargo de manter estes servizos?

Por unha banda, a competencia é da Consellería de Educación, concretamente da Dirección General de Política Educativa Escolar, segundo podemos ver na Orde EDU/1002/2016, de 25 de novembro, que sinala, no seu artigo 16, que ao Servizo de Gestión de Centros Docentes Públicos correspóndelle "b) La gestión de los servicios públicos de comedor escolar, residencia, transporte escolar, servicio de acompañantes y demás servicios de apoyo al sistema educativo en el proceso general de escolarización. c) La gestión de los programas de conciliación de la vida familiar y laboral en el ámbito educativo".

Por outra, correspóndelle a competencia ás Direccións Provinciais de Educación e, en concreto, á Área de Secretarías Técnicas Administrativas das mesmas, segundo o disposto na Orde de 2 de novembro de 2000. Singularmente, nas provincias de León, Salamanca e Valladolid existe ademais a Sección de Alumnos e Servizos Complementarios, á que corresponde "organizar y gestionar las becas, ayudas al estudio y actividades relacionadas con los títulos y certificados académicos, gestionar incidencias relacionadas con el alumnado, gestionar los servicios complementarios de los centros públicos y demás asuntos relacionados con los mismos".

Os responsables no caso do comedor son:

O/A Director/a do centro, que ostenta a responsabilidade de dirixir e coordinar o servizo de

comedor escolar e que, sen prexuízo das relacións laborais existentes, no seu caso, entre empresas concesionarias e persoal das diversas categorías, ten recoñecida a xefatura de todo o persoal adscrito ao comedor. O/a Director/a, especificamente, asigna a función de coidador aos docentes que o soliciten de acordo cos criterios establecidos no plan de funcionamento do comedor; autoriza os usuarios; revisa mensualmente a factura que presenta o concesionario do servizo e expide ao Director Provincial o informe correspondente se observa incidencias.

O/A Secretario/a do centro, a quen corresponde ordenar o réxime económico do comedor escolar, conforme ás instrucións do/a director/a, realizar a contabilidade e render contas diante das autoridades correspondentes.

O Consello Escolar, que aproba o plan anual de funcionamento do servizo de comedor, que pasará a ser parte integrante da programación xeral anual do centro. Tamén propón as medidas que considere oportunas para mellorar a prestación global do servizo e autoriza, se é o caso, a prestación extraordinaria do servizo de comedor escolar, para facilitar a conciliación da vida laboral e familiar, que comprende os meses de xuño e setembro.

Ademais, existe persoal de coxina e servizo con vinculación á Administración Autonómica e persoal que achega o concesionario: Cociñeiro/a (encargado/a da preparación dos alimentos), Axudante de coxina, Responsable de comedor (figura de nova creación, nacida para descargar de traballo os equipos directivos, controlando e supervisando o correcto funcionamento do comedor), Coidadores e Persoal de atención ao alumnado.

Son tres as modalidades de prestación do servizo de transporte escolar na nosa comunidade: a) as rutas de transporte; b) os convenios de colaboración con entidades locais e entidades sen ánimo de lucro; c) os vehículos de transporte público.

A primeira desas modalidades presta o servizo en vehículos autorizados cunha capacidade superior a 7 prazas en rutas en cuxo itinerario existan cando menos 6 alumnos/as con dereito ao servizo, agás casos excepcionais. Corresponde á Dirección General de Infraestructuras y Equipamiento, en coordinación coa Dirección General de Planificación y Ordenación Educativa, definir esas rutas e itinerarios, a partir das propostas que remitan os centros e coa supervisión de Inspección. O tempo necesario para realizar a expedición en ningún caso poderá exceder de 60 minutos. Na definición dos horarios dos centros debe entenderse como elemento prioritario a planificación do transporte escolar da zona. No caso de que o transporte escolar afecte a dous ou máis centros da mesma ou próxima localidade que compartan rutas ou vehículos de transporte escolar, estableceranse horarios que permitan compatibilizar o mesmo servizo. As direccións dos centros obxecto do servizo de transporte escolar expiden mensualmente ao contratista certificación da correcta realización do servizo e, de ser o caso, comunican ao Director Provincial as incidencias rexistradas.

A terceira das modalidades indicadas acolle, como "servizo complementario de transporte escolar", os desprazamentos en vehículos de servizo público con capacidade igual ou inferior a 7 prazas e para transporte dun máximo de 5 alumnos/as.

A norma indica que será obrigatoria a presenza de, cando menos, unha persoa maior de idade distinta do/a condutor/a que

realice as funcións de acompañante sempre que o transporte se realice en vehículos de máis de 7 prazas que transporten alumnado menor de doce anos. Esas persoas acompañantes deberán reunir as condicións esixidas pola normativa vixente e serán acreditadas pola Consellería de Educación, sen que isto supoña relación laboral ningunha con esa Consellería. As persoas acompañantes realizarán o percorrido desde o inicio da ruta ata a súa finalización, ocuparán praza nas inmediacións da porta de servizo ou traseira e deberán coñecer os mecanismos de seguridade do vehículo. Entre as súas funcións estarán: a) axudar á subida e baixada do alumnado, especialmente naqueles casos que presenten déficit de mobilidade; b) asegurar o cumprimento das normas de uso e utilización do vehículo por parte do alumnado; c) velar polo alumnado en determinadas circunstancias imprevistas (avarías, detencións do vehículo etc.); d) colaborar coas direccións dos centros no control e toma de datos; e) recoller e acompañar o alumnado desde e ata o interior do recinto escolar; e, por último, f) comunicar á Dirección do centro calquera alteración levada a cabo no traxecto.

4. Cales son os requisitos dos estudantes e, no seu caso, do persoal docente para acceder a estes servizos?

A Consellería de Educación ofrece o servizo de comedor escolar de forma gratuíta a aqueles alumnos/as que utilicen o transporte escolar. Poderá gozar tamén do servizo de comedor outro alumnado do centro aboando o prezo do cuberto. Para este alumnado artículase un sistema de axudas en función de certos criterios económicos e familiares ou doutras circunstancias (acollemento, discapacidade, vítimas de violencia de xénero, vítimas de terrorismo ou situacións carenciais

específicas). As axudas de comedor escolar están reguladas por Decreto 20/2008, de 13 marzo, desenvolvido pola Orde EDU/693/2008 de 29 de abril. Recentemente, a Orde EDU/748/2016, de 19 de agosto, modificou os indicadores de referencia para a consideración das axudas por renda e estableceu outros supostos de axuda (discapacidade igual ou superior ao 33%, alumnado vítima de terrorismo...), así como os requisitos necesarios para o acceso ás axudas.

Canto ao transporte, son beneficiarios: a) o alumnado de Educación Infantil, Primaria, Secundaria Obligatoria e Educación Especial escolarizado nun centro público de titularidade da Comunidade Autónoma de Castela e León cuxo domicilio se encontre nun municipio diferente do centro de escolarización que lle corresponda; b) o alumnado escolarizado nun centro de educación especial localizado na mesma localidade do domicilio familiar, cando as necesidades derivadas da súa discapacidade dificulten o seu desprazamento ao centro.

Naqueles casos en que fose imposible a contratación do servizo de transporte escolar, existen convocatorias anuais para a concesión de axudas individuais de transporte escolar, que se solicitan a través dos Centros Educativos. Con autorización previa da Dirección Provincial de Educación correspondente poden tamén acceder ao servizo de transporte escolar aqueles/as alumnos/as que se encontren nalgún dos seguintes supostos: a) que fosen escolarizados obrigatoriamente nun centro distinto do que lles corresponda; b) que cursando estudos de Infantil, Primaria ou Secundaria Obligatoria e estando escolarizados nun centro público de titularidade da Comunidade Autónoma, no mesmo municipio en que residen, teñan dificultades

especiais para acceder ao centro docente; c) que estando matriculados en niveis educativos post-obrigatorios en centros públicos non universitarios, poidan ocupar prazas vacantes nalguna das rutas contratadas para niveis obrigatorios. Neste suposto, co obxecto de evitar no posible rutas mixtas, os/a alumnos/as de Educación Infantil deberán ser transportados xunto aos de Educación Primaria e os de niveis post-obrigatorios xunto aos de Educación Secundaria Obligatoria.

5. En que medida resulta "democrática" e "socialmente xusta" a oferta deste servizo?

As valoracións son boas en relación co seu nivel de xustiza e transparencia. Na enquisa do curso 2016/17, cunha participación do 22% do total, as familias dos máis de 33.000 alumnos/as que acoden a diario ao comedor escolar en Castela e León outorgáronlle ao servizo público de comedor escolar un 7'8

de nota, unha décima máis que a nota obtida na enquisa do curso anterior.

6. Cales son as incidencias ou problemas máis habituais na prestación destes servizos?

Non son significativas, son poucas e estas débense polo xeral a incidentes puntuais.

PAÍS VASCO

1. Cal é, a día de hoxe, a norma básica que rexe os servizos de transporte e comedor escolar na súa comunidade autónoma?

Para o transporte escolar rexe o Decreto 69/2015, de 19 de maio, sobre o transporte escolar do alumnado dos centros docentes públicos non universitarios da Comunidade Autónoma do País Vasco financiado polo departamento competente en materia educativa (BOPV, 22-05-2015). Para os comedores escolares, a Orde de 22 de marzo de 2000, pola que se regulan os comedores escolares públicos.

2. Que avaliación se pode facer da súa evolución nos últimos tempos e que grao de satisfacción ten o seu enfoque actual?

Os servizos de comedor e de transporte escolar universalizáronse para o alumnado do ensino obrigatorio (Primaria e Secundaria Obrigatoria) dos centros públicos cando entrou en funcionamento a ESO, como consecuencia da aplicación da LOXSE.

O criterio de uso do transporte escolar realízase en función da distancia do domicilio do/a alumno/a ao centro educativo. A utilización do servizo é gratuita. No caso do comedor, todos os alumnos e alumnas teñen dereito a utilizar o servizo, pero existe un sistema de becas en función da renda familiar. Cando se concede a beca, esta cobre a totalidade do servizo de comedor nos centros públicos. No caso dos centros concertados non se subvenciona o transporte, pero o sistema de becas de comedor subvenciona unha parte da minuta, non a totalidade.

En xeral a valoración do servizo de comedor é boa, aínda que se deron queixas por parte de certos sectores de familias sobre a calidade das comidas que se proporcionan nos centros públicos.

Se ben que o servizo de comedor se estableceu como obrigatorio para a totalidade dos centros públicos, algúns centros docentes resistíronse a entrar no mesmo. Hoxe en día teñen unha xestión diferente, e aseguran que ofrecen unha comida de moita maior calidade.

3. De que instancia depende a organización e provisión destes dous servizos complementarios? Só do Departamento de Educación? Deste e doutros máis? Se a competencia é compartida, como se articula? Que tipo de persoal (mestres, persoal laboral, ambos...) está a cargo de manter estes servizos?

Aínda que todo o sistema organizativo nos centros públicos depende en orixe do Departamento de Educación, é certo que este realiza concursos periódicos para que as empresas interesadas liciten tanto os servizos de transporte como os de comedor.

Unha vez que unha empresa consegue a licitación do servizo de comedor, ela é a encargada de seleccionar os cociñeiros, axudantes de cociña etc., así como os monitores de comedor, que son os que coidan os comedores mentres se realiza o servizo e nos momentos posteriores, ata que o alumnado comeza a xornada de tarde. Soamente nuns poucos casos, os cociñeiros dos centros públicos son funcionarios do Departamento de Educación. Esta modalidade estase extinguindo.

No caso dos centros públicos, o Director do centro nomea un/unha mestre/a ou profesor/a como responsable do comedor. A súa función é a de coordinar todo o servizo, isto é, todo o persoal que intervén, así como realizar a xestión organizativa e económica do mesmo. No caso dos centros concertados, toda a xestión depende da dirección dos propios centros. O Departamento de Educación non pon condicións a esa xestión.

Para o transporte sucede algo semellante. No caso dos centros públicos, a empresa é a encargada de contratar os coidadores que acompañan o alumnado durante a viaxe e ata que comeza a xornada escolar.

4. Cales son os requisitos dos estudantes e, no seu caso, do persoal docente para acceder a estes servizos?

Depende das condicións e requisitos que pon cada unha das empresas adjudicatarias. A propia empresa é a encargada de formar e cualificar o seu persoal para que exerza este servizo en condicións óptimas. Non

hai requisitos específicos que obriguen o Director dun centro público a elixir un/unha determinado/a profesor/a como responsable do servizo de comedor. As direccións buscan un/unha profesor/a que teña boa capacidade de xestión do servizo.

5. En que medida resulta "democrática" e "socialmente xusta" a oferta deste servizo?

O servizo de comedor está universalizado nos centros públicos e concertados do País Vasco. O sistema de becas de comedor asegura a equidade do servizo ao compensar máis aqueles sectores de menores recursos económicos.

6. Cales son as incidencias ou problemas máis habituais na prestación destes servizos?

Quizais o elemento que máis problemas suscita é o relacionado coa xestión das actitudes e comportamentos do alumnado durante as comidas e nos momentos posteriores ata as clases da tarde -no País Vasco, un tanto por cento amplísimo de centros ten horario de mañá e de tarde, obrigado pola normativa-. Adoitan ser momentos propicios para os conflitos entre o alumnado.

Por outro lado, aumentaron enormemente as dificultades asociadas a problemas alimentarios do alumnado (intolerancias, alerxias etc.) e hai que tomar en consideración certas limitacións provenientes das diferentes relixións.

COMUNIDADE VALENCIANA

1. Cal é, a día de hoxe, a norma básica que rexe os servizos de transporte e comedor escolar na súa comunidade autónoma?

Para os comedores escolares rexen o Decreto 122/2001, de 10 de xullo, do Goberno Valenciano, polo que se regula o prezo público para o servizo de co-

medor prestado polos centros de Ensino Infantil da Generalitat Valenciana; a Orde 53/2012, de 8 de agosto, da Consellería de Educación, Formación e Emprego, pola que se regula o servizo de comedor nos centros docentes non universitarios de titularidade da Generalitat dependentes da Consellería con competencia en materia de educación; e mais a Orde 43/2016, de 3 de agosto, da Consellería de Educación, Investigación, Cultura e Emprego, pola que se modifica a antedita Orde 53/2012.

No que di ás bases reguladoras das axudas, temos a Orde 46/2010, de 28 de maio, da Consellería de Educación, pola que se establecen as bases reguladoras para a concesión de axudas de comedor escolar nos centros educativos non universitarios de titularidade da Generalitat; a Orde 61/2013, de 14 de xuño, que modifica a anterior; a Orde 63/2015, de 12 de xuño, da Consellería de Educación, Cultura e Deporte, pola que se establecen as bases reguladoras para a concesión de axudas de comedor escolar nos centros educativos non universitarios da Comunitat Valenciana e, por último, a Orde 36/2016, de 25 de xullo, da Consellería de Educación, Investigación, Cultura e Deporte, que modifica a Orde 46/2010.

A normativa básica que rexe o *transporte escolar*, pola súa banda, está contida no Decreto 77/1984 de 30 de xullo do Consell da Generalitat Valenciana, sobre regulación do transporte escolar e mais no Real Decreto 443/2001, de 27 de abril, sobre condicións de seguridade no transporte escolar e de menores. Canto ás bases reguladoras das convocatorias de axudas individuais para o servizo de transporte escolar, recóllense nas sucesivas Ordes 65/2015, de 18 de xuño da Consellería de Educación, Cultura e Depor-

te; 8/2015, de 21 de setembro, da Consellería de Educación, Investigación, Cultura e Deporte e 37/2016, pola que se modifica a antedita Orde 65/2015.

2. Que avaliación se pode facer da súa evolución nos últimos tempos e que grao de satisfacción ten o seu enfoque actual?

O transporte escolar cobre toda as necesidades do alumnado cuxos domicilios distan máis de tres quilómetros do centro escolar. Así mesmo aténdense as necesidades de escolarización de alumnado de niveis non obrigatorios, autorizando o uso de transporte escolar. As becas de comedor foron incrementando o seu importe nos últimos anos para poder chegar ao máximo posible de beneficiarios deste servizo.

3. De que instancia depende a organización e provisión destes dous servizos complementarios? Só do Departamento de Educación? Deste e doutros máis? Se a competencia é compartida, como se articula? Que tipo de persoal (mestres, persoal laboral, ambos...) está a cargo de manter estes servizos?

Da Dirección Territorial de Educación e dos Centros Educativos.

Transporte-empresas contratadas (condutores e acompañante de autobús).

Comedor-empresas (cociñeiros/as, monitores de comedor, educadores de educación especial (dependentes do departamento da Función Pública da Generalitat).

Encargado/a e director/a docentes.

4. Cales son os requisitos dos estudantes e, no seu caso, do persoal docente para acceder a estes servizos?

Remito para a normativa apuntada na primeira pregunta.

5. En que medida resulta “democrática” e “socialmente xusta” a oferta deste servizo?

Intentouse responder ás necesidades existentes en transporte e chegar ao máximo posible de beneficiarios en comedor escolar.

6. Cales son as incidencias ou problemas máis habituais na prestación destes servizos?

Dificultades do alumnado de etapas ou niveis non obrigatorios para acceder a estes servizos. ■